

Agenda Energietransitie Cleantech Regio

November 2016

Inhoud

- I. Inleiding 2
- II. Transitieproces 2
- III. Monitoring en prognose: waar staan we nu en hoe gaan we verder? 2
- IV. Regionale sturing op energiedoelstellingen 3
- V. Adviestafel Energietransitie 3
- VI. Regionaal CleantechLab 3
- VII. Cleantech Regio Development 4
- VIII. Uitwerken transitiepaden in transitiearena's 4
- IX. Verbinding met ambities van derden 4
- X. Gebruik maken van nieuwe ontwikkelingen: de nieuwe Omgevingswet 4

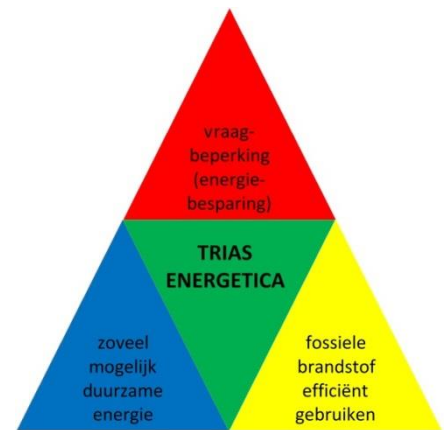
I. Inleiding

Energietransitie is een beleidsplan van de overheid om van fossiele brandstoffen naar volledig duurzame energiebronnen zoals zonne- en windenergie over te stappen. Volgens dit plan moet Nederland in 2020 één van de duurzaamste landen van Europa zijn (bron Wikipedia)

De Cleantech Regio Stedendriehoek heeft de ambitie deze energietransitie tot stand te brengen. De doelstelling is bereikbaar door te focussen op duurzame ontwikkeling conform het basis principe van de Trias Energetica.

- a. Energie besparen in gebouwde omgeving, industriële processen en mobiliteit
- b. Duurzame energie opwekken en gebruiken met behulp van zon, wind, water en bodem
- c. Gebruik energie van bronnen die op kunnen raken (aardgas, kolen) zo slim mogelijk en hergebruik reststromen

De komende tijd wordt een grote inzet gevraagd van inwoners, overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties. We moeten handelen vanuit het besef dat niemand alleen aan het stuur zit; een open en proactieve houding naar nieuwe initiatieven is essentieel. We proberen een verandering in houding en gedrag tot stand te brengen bij mensen, in wijken, bij organisaties en om te beginnen in eigen kring. In onze campagne om de ambitie binnen bereik te krijgen hebben we ruimte voor story telling: mensen en organisaties helpen hun initiatief of missie bekend te maken zodat successen in de regio winnen aan bekendheid en draagvlak. Ook van belang zijn: rolmodellen, de fun factor en aandacht voor de mate van gemak en gewin bij het maken van nieuwe keuzes.

II. Transitieproces

Om de ambitie te vertalen naar realisatie is in samenwerking met Alliander en de provincies Gelderland en Overijssel in 2014 een routekaart opgesteld. Deze routekaart biedt inzicht in wat nodig is om de opgave te realiseren met vier paden waarlangs de transitie vorm kan krijgen in de komende periode.

De vier transitiepaden in onze regionale transitieagenda zijn:

1. Energieleverende gebouwde omgeving: woningbouw, bedrijfspanden en industriegebieden bewegen van energieconsument naar energieproducent.
2. Landelijk gebied als voedsel- én energieproducent: landelijk gebied heeft ruimte om een groot aandeel duurzame energie te produceren, rekening houdend met de bestaande voedselproductie en ruimtelijke kwaliteiten.
3. Duurzame mobiliteit en transport: vergroenen van vervoer door technologische verbeteringen, elektrisch rijden, duurzame productie van brandstoffen en een deel van het vervoer over de weg vervangen door een duurzame variant. Bijvoorbeeld van vrachtwagen naar trein of schip.
4. Ondernemende regio: Het transitiepad ondernemende regio is gebaseerd op de 'energieke samenleving'; de maatschappelijke dynamiek dat mensen weer meer grip willen krijgen op hun eigen omgeving. Overall ontstaan energiecoöperaties, collectieve inkoopacties voor zonnepanelen en ondernemers die hun bedrijf verduurzamen. In dit pad staat die maatschappelijke dynamiek en de bedrijvigheid centraal en daarmee snijdt het dwars door de drie bovengenoemde paden.

Deze werkwijze betekent ook dat wij de transitie als een open einde proces benaderen. Onzekerheid over de toekomst wordt omarmd in plaats van dichtgeregeld. Vanuit vertrouwen en wederzijds respect werken we samen aan de gedeelde opgave voor ons gebied. Iedereen die daaraan kan en wil bijdragen is welkom om mee te doen.

III. Monitoring en prognose: waar staan we nu en hoe gaan we verder?

Bij de aanvang van deze agenda komt in de regio een beperkt percentage van de energievraag uit hernieuwbare bronnen. Ook kan nog veel meer energie duurzaam worden opgewekt binnen de regiogrenzen.

Door middel van periodieke analyse en extrapolatie van bestaande programma's, plannen, projecten en initiatieven laat de Cleantech Regio weten in welke mate wij koersen op een afname van energieverbruik en toename van duurzame opwekking.

Twee keer per jaar rapporteert de adviestafel aan de Strategische Board over activiteiten en data. Bij de cijfers voor monitoring en prognose worden waar mogelijk ook gegevens over CO₂-uitstoot aangegeven. Deze combineren we met cijfers in andere bronnen zoals Gelderse/landelijke Energieatlas, CBS, Stedendriehoek Index.

IV. Regionale sturing op energiedoelstellingen

Om een transitie in energievoorziening en -gebruik tot stand te brengen is een daartoe uitgerust Cleantech ecosysteem nodig: een ondersteuningsstructuur voor kennisopbouw, kennisdeling, advies en business development op het gebied van energiebesparing en duurzame energie. Dat ecosysteem wordt onderhouden door diverse regionale functies.

De Strategische Board van de Cleantech Regio formuleert de doelstellingen voor de regionale samenwerking, ook ten aanzien van energie: welke activiteiten en resultaten stellen wij ons ten doel in energiebesparing, hernieuwbare opwekking en CO₂ -reductie?

De vliegwielprojecten die in de Omgevingsagenda van de Cleantech Regio zijn opgenomen, helpen om richting te geven aan de energiedoelstellingen en om in dat opzicht resultaten te bereiken in innovatie en economische ontwikkeling, in schone mobiliteit, in energieneutrale wijken, in keuzes voor het landschap van de toekomst, etc.

V. Uitwerken transitiepaden in transitiearena's

De hierboven genoemde regionale functies fungeren samen als katalysator voor een ontwikkeling richting een energieneutrale regio, cruciaal voor lopende en nieuwe initiatieven in onze netwerken, het overdragen van kennis en het opschalen van ontwikkelingen.

Maar er is meer nodig: een transitie is een structurele maatschappelijke verandering die het resultaat is van op elkaar inwerkende en elkaar versterkende ontwikkelingen op het gebied van economie, cultuur, technologie, instituties en natuur & milieu. Zo'n verandering vindt plaats als innovaties in verschillende 'systemen' samenkomen, waarbij een systeem wordt opgevat als een samenhangend stelsel van onderdelen die elkaar beïnvloeden in een bepaalde richting zoals een economische sector, bedrijfstak, stad, regio of maatschappelijk domein of thema.

Daarom richten wij transitiearena's in, gebaseerd op de vier genoemde transitiepaden en bedoeld om de randvoorwaarden voor vervolgsuccessen, opschaling en exponentiële groei te creëren. In deze arena werken de actoren gezamenlijk aan een duurzame toekomst. Een compacte kerngroep bewaakt het arenaproces. In de arena's komen mensen samen die op nieuwe manieren denken, intrinsiek gemotiveerd zijn en verder willen kijken dan hun eigen expertise, wereldbeeld en belangen. Zij stellen barrières en belemmerende manieren van denken en handelen ter discussie. Met behulp van de transitiearena's worden de transitiepaden verder uitgewerkt.

VI. Adviestafel Energietransitie

De Board wordt bijgestaan door een richtinggevende adviestafel Energietransitie met het mandaat om een regionale transitieagenda te voeren en de voortgang daarvan te bewaken. De tafel organiseert arenabijeenkomsten over onderwerpen behorende bij één van de vier transitiepaden, creëert experimenteerruimte en legt verbindingen met relevante netwerken, kennisinstututen, financieringsbronnen en beslisorganen. De deelnemers aan de tafel zijn ambassadeurs van de transitie; zij hebben beweging op gang te brengen en te houden. De arenabijeenkomsten zijn gericht op inspiratie, verkenning of verdieping van het betreffende onderwerp. De aanwezigen representeren gezamenlijk het (werk)veld en zijn uitgenodigd met aandacht voor diversiteit in de samenstelling. Doel is kansen, synergie, ideeën en suggesties voor energietransitie in beeld te krijgen en verder te helpen op basis van kansrijkheid, termijn van terugverdienen, snelheid van realisatie, omvang van effect op CO₂-reductie en energieneutraliteit.

VII. Regionaal CleantechLab

De regio beschikt over een CleantechLab om de energietransitie in de regio te helpen versnellen. Het Lab is de eerste van drie fases (lab-fabriek-markt, ontleend aan de Eo Wijers prijsvraag) om tot kansrijke oplossingen te komen die bijdragen aan onze energiedoelstellingen. Het Lab is niet een organisatie in een gebouw, maar een flexibel samengestelde pool van onorthodoxe denkers met deskundigheid op allerlei gebied die met innovatieve en disruptieve methodes nieuwe ideeën, plannen en concepten voor de energietransitie te genereren. Het Lab werkt ongevraagd en conceptueel om een bijdrage aan de noodzakelijke exponentiële versnelling in de energietransitie te brengen: complexe uitdagingen op het snijvlak van ruimtelijke ordening en energietransitie, de toepassing van wet- en regelgeving en het verkrijgen van voldoende draagvlak bij inwoners.

VIII. Cleantech Regio Development

Cleantech Regio Development (CTRD) is de tweede fase in de drietrapsbenadering lab-fabriek-markt: de uitvoeringsorganisatie met een gericht programma die samen met gelijkgerichte partners in concrete business cases, projecten en programma's werkt aan de realisatie van gedeelde doelen (waaronder op het gebied van energietransitie), onder aansturing van de Strategische Board.

IX. Verbinding met ambities van derden

De rol van de tafel wordt gekenmerkt door een veelheid aan raakvlakken. Door de omvang van het onderwerp energietransitie en de hoge ambitie is de context waarbinnen het transitieproces zich gaat voltrekken omvangrijk en divers. Tegelijkertijd biedt dat een enorm netwerk en een hoge kans op serendipiteit: al zoekend vinden we onverwachte mogelijkheden en door te delen heeft iedereen meer. De Cleantech Regio draagt bij aan het Gelders Energieakkoord en is verbonden met de doelen van Nieuwe Energie Overijssel, de Agenda Stad en City Deals ten aanzien van energievraagstukken, betere leefbaarheid, innovatiekracht en concurrerend vermogen.

X. Gebruik maken van nieuwe ontwikkelingen: de nieuwe Omgevingswet

Binnen een paar jaar wordt een nieuwe Omgevingswet van kracht. Die stelselwijziging in regels voor ruimtelijke projecten is van groot belang voor onze energie-ambitie. Het nieuwe kader helpt overheden om de verschillende plannen voor ruimtelijke ordening, milieu en natuur beter op elkaar afstemmen, duurzame projecten te stimuleren en hun omgevingsbeleid af te stemmen op de eigen behoeften en doelstellingen.